

บทที่ 1

บทนำ

การสำรวจและศึกษาแหล่งข้อมูลพื้นฐานทางศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นถิ่นในภาคตะวันออก (ศิลปกรรม - ศิลปหัตถกรรม)

หลักการเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จากหมวดที่ 3, 5 และ 9 โดยเฉพาะจากหมวดที่ 9 การปกครองท้องถิ่น มาตรา 289 ระบุว่า องค์การปกครองท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น¹ ตลอดจนพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 41 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาใน ระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น มีแนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 ข้อ (3) ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา² โดยท้องถิ่นจะต้องมีบทบาทร่วมด้วยกับการบริหารและ จัดการทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในหลาย ๆ ด้าน มีองค์กรหลักคือ องค์การบริหารส่วน ตำบล (อบต.) เป็นหน่วยงานที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้ง พ.ศ.2540 กระจายไปยังแต่ละตำบลของทุก จังหวัดทั่วประเทศ เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหาร การจัดการด้านต่าง ๆ รวมถึงการอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์ (พัฒนา) ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ตั้งอยู่ใน เขตพื้นที่ที่ความรับผิดชอบ

ปัจจุบันกฎหมายลูกที่รองรับแผนงานด้านศิลปวัฒนธรรมฯ ยังไม่ได้ดำเนินการให้เกิดผล ทางปฏิบัติ ดังนั้น การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อกระจายอำนาจ และบทบาทหน้าที่ในการ บริหาร/จัดการหลาย ๆ ด้านสู่ท้องถิ่นนับว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมในระบอบประชาธิปไตย เพื่อปูพื้นฐาน ทางการเมืองการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมพัฒนาความเจริญในด้านต่าง ๆ แต่เรื่องทาง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องอาจจะไม่เข้าใจและ เห็นคุณค่า ประกอบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคตะวันออก

¹ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. 2540. หน้า 74.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. 2542. หน้า 13.

เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ระหว่าง พ.ศ.2525 – 2535 โดยเฉพาะมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาค ตะวันออก เกิดการขยายตัวทางสังคม อุตสาหกรรมรูปแบบใหม่เข้ามาแทนที่ มีผลต่อสิ่งที่ดีงามของท้องถิ่น ขาดการดูแลและสืบทอด ปล่อยให้สมบัติทางศิลปวัฒนธรรมฯ ฝังจมอยู่ใต้ดิน ใต้น้ำ ทั้งในเขตเมือง และเขตชนบท ภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่มีคุณค่าสาปสูญ ถูกทดแทนด้วยภูมิปัญญาต่างวัฒนธรรมแบบใหม่ ต่างไปจากฐานรากของวัฒนธรรมแบบชาวพุทธ หรือชาวตะวันออกเดิม

พ.ศ.2540 ตั้งแต่เกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ประเทศไทยต้องกู้เงินจากกองทุน การเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF ได้มีการปรับแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ.2541 – 2544) ขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ มีผลเชิงนโยบาย สอดรับกับสถานการณ์ ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป และนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เรื่องของชุมชนและภูมิปัญญาพื้น ถิ่นทางศิลป-วัฒนธรรมเริ่มได้รับความสนใจและเพิ่มพูนความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากกำหนดเป็น กรอบแนวความคิดเชิงนโยบายสู่การวางแผนและเตรียมการสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่จะเริ่มต้นแผนฯพ.ศ.2545 ด้วย

“ภาคตะวันออก” มีประวัติศาสตร์และความเจริญทางศิลปะและวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ สืบเนื่องและพัฒนา มาจนถึงสมัยปัจจุบัน มีปรากฏหลักฐานทางศิลปะ วัฒนธรรมที่มี คุณค่ากระจายอยู่ทั่วไป ทั้งในเขตภาคตะวันออกตอนล่างและภาคตะวันออกตอนบน แต่สิ่งที่มีคุณค่า เหล่านี้ยังขาดการดูแลและเอาใจใส่จากผู้มีบทบาทและเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายยังขาดการศึกษาวิจัยเพื่อ เปิดเผยรูปลักษณะทางศิลปกรรม และศิลปหัตถกรรมให้ผู้สนใจได้รับรู้ ประกอบกับโครงการพัฒนา พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2529 – 2533) มีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมในเขต ปกครอง 3 จังหวัดคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ตามแผนพัฒนาของ โครงการฯ ตั้งเป้าหมายไว้ว่า “เมื่อสำเร็จเรียบร้อยแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง”¹ ซึ่งในปัจจุบันมีผลกระทบที่ตามมาอย่างเป็นรูปธรรมและ ต่อเนื่องตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

วิธีการหนึ่งของการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาค ตะวันออกให้คงอยู่ และเป็นสมบัติของชาติสืบไป คือ การสำรวจ ศึกษา และวิจัย แหล่งข้อมูลพื้นฐาน ทางศิลปวัฒนธรรมฯ ดำเนินการวิเคราะห์รูปแบบ และจัดแบ่งลักษณะประเภทเป็นภาพรวม พร้อมทั้ง

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก.
การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก. 2531. หน้า 3.

เผยแพร่งข้อมูลของการศึกษาไปยังผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้องค์กรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านั้นได้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นตามเขตความรับผิดชอบของตน ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสำรวจ ศึกษาแหล่งข้อมูลพื้นฐานทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ใน 8 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และจัดแบ่งประเภทให้เป็นระบบทางวิชาการของภาพรวมทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาวิจัยรูปแบบเฉพาะทางศิลปวัฒนธรรม (ศิลปกรรม) และภูมิปัญญาพื้นถิ่น (ศิลปหัตถกรรม) ในชุมชน และท้องถิ่นตามเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตเมือง และเขตชนบท
4. เพื่อจัดพิมพ์ และเผยแพร่งข้อมูลผลสรุปของการวิจัยไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่รับผิดชอบทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย

แหล่งข้อมูลพื้นฐานทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จันทบุรี ตราด ระยอง ปราจีนบุรี นครนายก สระแก้ว และฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการศึกษาและวิจัย

เนื่องจากการศึกษาเรื่อง แหล่งข้อมูลพื้นฐานทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นโครงการวิจัยทางศิลปกรรม และศิลปหัตถกรรม ซึ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ “รูปแบบ” ลักษณะสำคัญ ภูมิหลัง อิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนที่ส่งผลมายัง

“ศิลปกรรม” และ “ศิลปหัตถกรรม” ดังนั้นข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะจากการสำรวจสภาพปัจจุบัน ด้วยภาพถ่าย และข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม โดยงานวิจัยที่ได้จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสาระของวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. การสำรวจและศึกษาแหล่งข้อมูลพื้นฐานทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นจะเป็น “การวิจัยเชิงสำรวจ” (survey research) ศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ มีอยู่ว่าเป็นอย่างไร บรรยายสถานภาพที่ปรากฏอยู่ มีอยู่นั้นให้ทราบ และอาจจะมีการเปรียบเทียบกับสถานภาพที่มีอยู่ปรากฏอยู่ในลักษณะต่าง ๆ ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล 8 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. การจัดแบ่งประเภท รูปแบบ ทางศิลปวัฒนธรรม (ศิลปกรรม) และภูมิปัญญาพื้นถิ่น (ศิลปหัตถกรรม) ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์เป็นหลักในการค้นคว้าหาข้อมูล รวมถึงหลักฐานจากเอกสาร หนังสือ จากภาพถ่ายที่มีผู้บันทึกภาพไว้ จากการสำรวจทางศิลปวัฒนธรรมตามสภาพปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งตอนล่าง และตอนบน หรือในกรุงเทพมหานคร ที่เป็นต้นแบบหลักในบางช่วงเวลาและบางสมัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจะยึดหลักการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลตามลำดับช่วงเวลา

3. การวิเคราะห์รูปแบบและเอกลักษณ์เฉพาะทางศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นถิ่น จะพิจารณาจากแนวรูปแบบที่เด่น มีความสมบูรณ์ทางโครงสร้าง และรูปลักษณะชัดเจนในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งย่อมมีทั้งต่อเนื่อง หรือที่แปรผันจากแนวรูปแบบในช่วงก่อนอิทธิพลทางรูปแบบสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม จากเมืองหลวง โดยเฉพาะอิทธิพลจากศิลปกรรมตะวันตกของชาติต่างวัฒนธรรม และปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นข้อพิจารณาสำคัญในการกำหนดแนวรูปแบบที่ควรแก่การพิจารณา

ขอบเขตของการศึกษาและวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยเชิงสำรวจจะครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นของ 8 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตความรับผิดชอบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และบางเขตเทศบาลที่ได้รับการจัดตั้งก่อนปี พ.ศ.2540

2. งานวิจัยเชิงสำรวจของศิลปวัฒนธรรม จะเน้นประเภทศิลปกรรม ได้แก่ผลงาน สาขา
 1. จิตรกรรม 2. ประติมากรรม และ 3. สถาปัตยกรรม ส่วนภูมิปัญญาพื้นถิ่น จะเน้นประเภท
 ศิลปหัตถกรรม ได้แก่ 1. การแกะสลักหิน 2. การต่อเรือ 3. การทอเสื่อ 4. การจักสาน 5. การทำพลอย
 และ 6. การทำของที่ระลึก

3. การศึกษาและการวิจัยหลักจะมุ่งศึกษารูปแบบทางศิลปกรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในภาค
 ตะวันออก ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย (ประมาณ 2,000 – 4,000 ปีที่ผ่านมา) ถึงสมัยกรุง
 รัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พ.ศ.2500 เป็นช่วงที่มี
 การเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ เน้นการค้นหภาพรวมของงานทางศิลปกรรม และศิลปหัตถกรรม
 ที่ได้แปรเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา มีการเน้นการวิเคราะห์งานทางศิลปกรรม และศิลปหัตถกรรมเป็นราย
 กรณี การกล่าวถึงแง่มุมต่าง ๆ ทางศิลปกรรม และศิลปหัตถกรรม ก็เพื่อเป็นประเด็นอ้างอิงของแนว
 รูปแบบที่เด่น มีลักษณะเฉพาะตัว

2. การศึกษาและวิจัยครั้งนี้พยายามกล่าวถึง ตัวอย่างงานทางศิลปกรรมและศิลปหัตถกรรม
 ที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และศิลปหัตถกรรม
 ลักษณะต่าง ๆ

3. ในการวิเคราะห์รูปแบบทางศิลปกรรม และศิลปหัตถกรรม ได้อาศัยหลักการวิเคราะห์ใน
 2 ประเด็น คือ ประการแรก เป็นแนวรูปแบบที่ชัดเจนด้วยลักษณะร่วมของศิลปกรรมประเภทนั้น
 จำนวนมาก ประการที่สอง เป็นแนวรูปแบบที่มีลักษณะเด่นเฉพาะ แม้ว่าเป็นศิลปกรรม หรือศิลป
 หัตถกรรมจำนวนไม่มากก็ตาม

พื้นที่ของการศึกษาและวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างแหล่งข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัย อาศัยจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม
 ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2542 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2543 โดยกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด
 ครอบคลุมพื้นที่ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ของจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เขตพื้นที่	เขตเทศบาล ¹ (ตำบล)	เขตเทศบาล ² (เมือง)	เขตเทศบาล ³ / อบต.	รวม	หมายเหตุ
ชลบุรี	9	3	28	40	เทศบาลนคร ระยอง *ไม่ได้ข้อมูล
จันทบุรี	5	2	22	29	
ตราด	-	1	13	14	
ระยอง	1	1	10	12	
ปราจีนบุรี	-	1	17	18	
นครนายก	-	1	17	18	
สระแก้ว	-	-	20	20	
ฉะเชิงเทรา	1	1	17	19	
รวม	16	10	144	170	

หมายเหตุ : ¹ หมายถึงตำบลในเขตเทศบาลตำบลแสนสุข สัตหีบ บางพระ บางทราย บ้านสวน อ่างศิลา ปากน้ำแหลมสิงห์ จันทนิมิต พลับ และบางคล้า ฯลฯ โดยเป็นเทศบาลตำบลที่ได้รับการจัดตั้งก่อน พ.ศ.2540

² หมายถึงตำบลในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี พนมสนิม ศรีราชา จันทบุรี ชลุม ตราด ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา และนครระยอง โดยเป็นเทศบาลเมืองที่ได้รับการจัดตั้งก่อน พ.ศ.2540

³ หมายถึงตำบลในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. เขตจังหวัดชลบุรี จันทบุรี ตราด ระยอง ปราจีนบุรี นครนายก สระแก้ว และฉะเชิงเทรา จำนวน 144 แห่ง

2. ข้อมูล : การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูล 2 ประเภทคือ

2.1 ข้อมูลเอกสาร

2.2 ข้อมูลภาคสนาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.1 แผนที่ภาคตะวันออก

3.2 แผนที่แสดงตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ข้อมูลสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล

3.4 แบบสัมภาษณ์

3.5 กล้องถ่ายรูป

3.6 เครื่องบันทึกเสียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาคตะวันออกเฉียงตอนล่าง หมายถึง เขตพื้นที่ครอบคลุม 4 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง
2. ภาคตะวันออกเฉียงบน หมายถึง เขตพื้นที่ครอบคลุม 4 จังหวัด คือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. ชลบุรีบางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงตอนล่าง หมายถึง เขตพื้นที่ครอบคลุม 6 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอสัตหีบ อำเภอสรีราชา อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง และบางส่วนของอำเภอ บางปะกงจังหวัดฉะเชิงเทรา
4. ชลบุรีบางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงบน หมายถึง เขตพื้นที่ครอบคลุม 4 อำเภอ คือ อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ้านบึง อำเภอพานทอง และอำเภอบ่อทอง
5. แหล่งโบราณคดี หมายถึง แหล่งหรือสถานที่ที่มีการค้นพบหลักฐานทางศิลปะ โบราณคดี และ/หรือวัฒนธรรมชุมชนที่สำคัญ ส่วนมากจะมีสภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเพียงร่องรอยซาก หรือชิ้นส่วนของหลักฐาน หรือพื้นที่บริเวณ
6. ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมหมายถึง สภาพทางภูมิศาสตร์และ/หรือภูมิประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศิลปกรรมและศิลปหัตถกรรม
7. ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคมที่มีความเกี่ยวข้องไปกับการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ และศิลปหัตถกรรมรูปแบบต่าง ๆ
8. ภูมิปัญญาพื้นถิ่น หมายถึง พื้นเพ รากฐานของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม
9. ศิลปกรรม หมายถึง ผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ฯลฯ
10. ศิลปหัตถกรรม หมายถึง ผลงานที่ผลิตหรือสร้างขึ้นด้วยมือ มีความประณีตและงดงามปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การแกะสลักหิน การต่อเรือ การทอเสื่อ การจักสาน การทำพลอย การทำของที่ระลึก ฯลฯ

แผนงาน	2542			2543										
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.
4. ดำรงแหล่งข้อมูล พื้นฐานภาคสนาม ครั้งที่ 2 จังหวัดชลบุรี และฉะเชิงเทรา		↔												
5. ดำรงแหล่งข้อมูล พื้นฐานภาคสนาม ครั้งที่ 3 จังหวัด ปราจีนบุรี สระแก้ว และนครนายก		↔												
6. รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ จัดแบ่ง ประเภทและจัดระบบ ทางวิชาการ						↔								
7. ศึกษาวิจัยรูปแบบ เฉพาะของ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ตามเขตความ รับผิดชอบของ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นภาคตะวันออก							↔							
8. รวบรวมและเผยแพร่ ผลงานวิจัยไปยัง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง												↔		